

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ**

**УКРАЇНСЬКИЙ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ІМЕНІ Г.Ф. КВІТКИ-ОСНОВ'ЯНЕНКА**

ФІЛОЛОГІЯ ХХІ СТОЛІТТЯ

**Збірник наукових праць
студентства й наукової молоді**

(за матеріалами XI Всеукраїнської науково-практичної
конференції студентства й наукової молоді,
Харків, 15 квітня 2021 року)

ДК: 881 + 883 + 882 + 882 + 808

Ф 56

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 6 від 10.09.2021 року)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Голобородько Костянтин Юрійович – доктор філологічних наук, професор, декан українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка

Лебеденко Юлія Миколаївна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, координатор з наукової роботи українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка

Маленко Олена Олегівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри українознавства та лінгводидактики

Мельників Ростислав Володимирович – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української літератури та журналістики імені професора Леоніда Ушкалова

Щербакова Наталія Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови

Обиденнікова Марина Олегівна – здобувач II курсу третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти кафедри української мови

Автори публікацій несуть відповідальність за достовірність фактичних даних, чіткість викладу тексту, цитування, а також мовно-стилістичний рівень написання матеріалів.

Філологія XXI століття [Електронне видання] : Збірник наукових праць студентства й наукової молоді, Харків, 15 квітня 2021 р. / Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди ; [редкол.: К. Ю. Голобородько (голов. ред.) та ін.]. Харків, 2021. 164 с.

©Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2021

©Автори публікацій, 2021

<i>Методика роботи над порушеннями лексичних норм у мовленні молодших школярів.....</i>	<i>87</i>
<i>Левацька Анастасія</i>	
<i>Аксіологічні особливості інтернет-форумів (на матеріалі форумів «Теревені», «Дівочі посиденьки»).....</i>	<i>92</i>
<i>Ломоносова Інна</i>	
<i>Біблійні цитати в поезії Ірини Жиленко.....</i>	<i>97</i>
<i>Матвеева Світлана</i>	
<i>Особливості творення мас-медійних okazіоналізмів української мови.....</i>	<i>99</i>
<i>Михайленко Марія</i>	
<i>Культура ділової комунікації як об'єкт лінгвістичних досліджень.....</i>	<i>105</i>
<i>Науменко Поліна</i>	
<i>Business speech.....</i>	<i>109</i>
<i>Науменко Поліна</i>	
<i>Формування комунікативних компетентностей на уроках української мови в учнів з особливими освітніми потребами в 5 класі... </i>	<i>110</i>
<i>Овдієнко Альона</i>	
<i>Творчість І. Котляревського в літературознавчих студіях.....</i>	<i>112</i>
<i>Поліщук Анастасія</i>	
<i>Ділова англійська мова для бізнескомунікації.....</i>	<i>115</i>
<i>Поліщук Анастасія</i>	
<i>Використання фразеологізмів у повсякденному житті молоді на початку XXI століття.....</i>	<i>116</i>
<i>Правник Марія</i>	
<i>Особливості функціювання оцінної лексики в художньому мовленні....</i>	<i>118</i>
<i>Приходько Юлія</i>	
<i>Оцінна лексика української мови: теоретичні засади дослідження.....</i>	<i>119</i>
<i>Приходько Юлія</i>	
<i>Українська мова в сучасній блогосфері.....</i>	<i>124</i>
<i>Савченко Аліна</i>	
<i>Vocabulary and stylistic features of the ukrainian language blog</i>	<i>129</i>
<i>Савченко Аліна</i>	

З. Л. Омельченко, В. В. Мозгунов. – 1998. – Режим доступу до ресурсу: <http://litmisto.org.ua/?cat=15>.

Ломоносова Інна Тимурівна
Харків, ХНПУ імені Г. С. Сковороди
Наук. кер.: к. філол. н., доц. І. А. Павлова

АКСІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРНЕТ-ФОРУМІВ (НА МАТЕРІАЛІ ФОРУМІВ «ТЕРЕВЕНІ», «ДІВОЧІ ПОСИДЕНЬКИ»)

Феномен цінності, проблеми аксіології привертають увагу дослідників з давніх часів. Лінгвістична аксіологія – це сфера лінгвістичних досліджень, що скеровані на системне вивчення оцінки та оцінних категорій, вербалізованих чи граматицізованих у мові. Традиційно аксіологічність розглядають як складник категорії модальності (О. Селіванова, С. Вауліна, Н. Валгіна, В. Чернявська), як незалежну категорію, що має свій план вираження, реалізований на усіх мовних рівнях (О. Вольф), пов'язаний із особливостями прагматичного використання оцінності (Н. Арутюнова, Т. Космеда), а також план значення – ціннісний аспект подій позамовної дійсності (Т. Космеда) [6].

Антропоцентричність сучасних лінгвістичних досліджень актуалізує аксіологічність як авторську оцінку подій позамовної дійсності чи власне висловлювання за шкалою «добре – нейтрально – погано». У дослідженні ми з'ясуємо аксіологічні особливості мови інтернет-форумів, які є актуальними для користувачів.

Мета цієї роботи – проаналізувати й з'ясувати мовні аксіологічні особливості інтернет-джерел, що репрезентують власне авторську, індивідуальну оцінку, передчасно заглибившись та вивчивши теоретико-методологічні дослідження про аксіологію та її вияви в мові, засоби оцінки, їх значення, репрезентацію на різних рівнях мови.

Завданнями цього дослідження є з'ясувати теоретичну базу аксіологічних особливостей; знайти ці особливості на різних мовних рівнях (фонографічному, фонетичному, граматичному) на інтернет-форумах («Теревені», «Дівочі посиденьки»); порівняти та проаналізувати оцінне ставлення користувачів.

Актуальність цього дослідження полягає у тому, що з погляду аксіології ми можемо з'ясувати оцінку у структурі значення слова, у якій автор виражає своє ставлення: позитивне (задоволення, чутливість, шанобливість, ласкавість) чи негативне (роздратування, зневажливість, гнів тощо). Категорія оцінки виражається граматичними засобами. Мовні засоби (суфікси, префікси, заміна літер тощо), які вживаються у словах, мають науковий інтерес та підкреслюють швидкі темпи зміни мовного середовища в соцмережах. Крім того, ми досліджуємо сучасні інтернет-форуми, що мають безліч тематик, дописів та, звичайно ж, людей, які різні за віком, місцем проживання та своїм певним стилем мовлення, адже в усіх куточках України розмовляють дещо інакше, що залежить від багатьох чинників, проте, таким чином, і з'являються

нові, неординарні слова, які є рушієм мови та підґрунтям для наступних досліджень.

Поняття «цінності» було відоме ще досить давно, проте в наукову галузь новий термін було введено відносно недавно, а саме в ХІХ столітті німецьким філософом Р. Лотце. Аксиологія – вчення про цінності, філософська теорія цінностей, що з'ясовує якості і властивості предметів, явищ, процесів, здатних задовольняти потреби, інтереси і бажання людей. Теорія цінностей формується у ХІХ – ХХ ст. Ввівши поняття цінностей, Кант протиставляє сферу моралі (свобода) сфері природи (необхідність) і тим самим окреслює головні аксіологічні питання – значення, вибору, повинності, належності, обов'язковості, оцінки, ставлення тощо [5].

К. Сигал у своїй праці подає таке поняття: «аксіологія в мові (або лінгвоаксіологія) – новий напрямок науки, предмет якої утворювати способи надання цінностей і оцінок в мові та мовленні»[7].

Ґрунтовний аналіз категорії оцінки на початку ХХ століття здійснила Т. Космеда, визначивши дослідницький напрям «аксіологічна прагмалінгвістика». Робота містить комплексне вивчення оцінних значень на різних мовних рівнях, а також у проєкції на мовлення з урахуванням комунікативних намірів адресанта в реалізації прагматичних завдань [3]. Продовжуючи напрацювання дослідниці, О. Халіман зосередила увагу на вивченні суто граматичних питань лінгвоаксіології у фокусі морфологічних категорій (морфологія оцінки). Ці українські вчені інтерпретують граматику оцінки як новий науковий напрям, мета якого – усебічне дослідження системи граматичних засобів вираження оцінних значень з урахуванням їх прагматичних характеристик [4].

До граматичних засобів вираження оцінки, на думку О. Халіман, належать і морфологічні одиниці, і синтаксичні конструкції, що логічно за традицією зумовлює поділ граматики оцінки на два підрозділи: морфологія оцінки й синтаксис оцінки [9].

Т. Космеда у своїй праці звертає увагу на класифікацію категорії оцінки й наголошує, що аксіологічна лексика залежить від особистого соціокультурного пізнання мовця, та виокремлює: естетичну оцінку (пов'язана з категорією краси), соціальну оцінку (норми поведінки в суспільстві), раціональну оцінку (інтелектуальна характеристика), психологічну оцінку (пов'язана з індивідуальними особливостями особи), емоційно-чуттєву оцінку (емоційний стан), а також фізіологічну, сексуальну, прагматичну, ідеологічну тощо [3].

На матеріалі інтернет-форумів ми можемо дослідити та проаналізувати аксіологічні особливості найсучасніших інтернет-джерел, знайти цікаві випадки слововживання.

Інтернет-форум «Теревені» [2] має допис «Моє улюблене місце у Львові» у розділі «Подорожі», де автор допису розповіла про своє враження від Львова та запропонувала користувачам розповісти про улюблені місця в Україні та асоціації з ними.

Варто виокремити такі особливості, які були помічені у розповідях користувачів:

На фонетичному рівні:

- відкидання в слові «можна», «може» літер «ж», «же»: «*А ще мона про університати, мо знайдеш..?*» задля мовної економії, лаконізації, зменшення вимовних зусиль, що має значення невпевненості, сором'язливості користувача.

На лексичному рівні:

- вживання русизмів на позначення своєї оцінки з позитивним значенням: «*Там літом абалдєнно*», «*Ше класне місце*», або негативним значенням: «*погода пратівна*», «*Я себе у Львові паршиво відчуваю в районі Привокзальної*» (вид емоційно-чуттєвої оцінки за Т. Космедою);
- емоційно-забарвлена лексика, яка має певну негативну оцінку: «*тяпа, та то біля...*» («розтяпа»), «*Може я і дурненька, як мене назвали десь там*» – образливе значення таких слів зменшується усіченням у першому прикладі та суфіксом -еньк- у другому. Також трапляються жаргонізми: «*Я теж думала, що Київ задрипаний, хоча хочу вставити своє у захист...*» (наявна певна зневажливість); «*хоча каву я там таки спробувала. мене від неї ковбасило аж до ночі*» (оцінка свого фізичного стану); «*то костел Єлизавети (в готичному стилі збацаний)?*» (можливий подив, здивування), вульгаризми: «*По темі? – а фіг його знає*» – вираження пафосності; «*ну то вже... народилась радіаційною – до радіації тягне. капець*» – підкреслення сильного бажання або поривання людини;
- цікаві авторські неологізми, кольоративи, які підкреслюють оцінне ставлення людини: «*смачна гаряча чоколяда*», «*...сіро-молочне небо, моросить дощ*», «*йоські – моськи!!! Ото так краєвид*» (має оцінку приємного здивування, естетична оцінка за Т. Космедою).

На морфологічному рівні:

- використання префікса най-, який уживається для творення форм найвищого ступеня порівняння прикметників і прислівників із значенням найбільшої або найменшої міри якості: «*Привокзальна – не найкраще місце у Львові*», «*найулюбленіше місце у Львові – це саме місто*»;
- часте використання зменшено-пестливих суфіксів: «*мій ріднесенький факультет*» (-есеньк-), «*цей базарчик знаходиться біля заводу...*» (-чик-); «*в центрі цікаві містечка всюди*» (-ечк-); «*порадив би впершу чергу сайтик*» (-ик), «*люблю, через його дрібнички*» (про Львів), «*гуляти незнайомими вуличками*» (-к-), «*приємна кафетерійка*» (-к-). У останньому прикладі ще додається значення здрібнілості, бо мається на увазі маленьке кафе);
- використання суфіксів негативної оцінки, які вказують на збільшені розміри: «*район – сміховище*» (-ищ-);
- використання прислівників із закінченням –а: «*тама наче є кафе...*» для зменшення певної серйозності мовця, невпевненості.

На фонографічному рівні:

- емфатичний наголос, який підсилює враження мовця та надає певного пафосу: «*дууууууужееее вузеньких вуличок*», «*рїїїїдко*», «*люююуди!*».

На другому інтернет-форумі – «Дівочі посиденьки»[1] було обрано два дописи «Фільми, які я раджу переглянути 2» та «Веселі історії та випадки з життя, і не тільки свого». Цей форум користується популярністю й наразі, та, до речі, є досить неординарним, бо тут надається перевага тільки жіночому контенту.

На фонетичному рівні можна виділити:

- заміна дзвінкого [в] глухим звуком [ф]: «*хто любить фільми про любовффф, раджу...*» заради створення доброго звучання та передавання пестливого ставлення;
- недотримання чергування приголосного [к] на [ч] «*емоційний фільм... плакаю*» – таке вживання слова свідчить про чутливість, співчуття мовця. У такому ж значенні у молодіжному сленгу вживається конструкція: «плак-плак».

На лексичному рівні:

- велика кількість молодіжного сленгу, зокрема англійських слів: «*несподіваний, щасливий хені енд*» (анг. happy end – щасливий кінець), «*ну, офтоп*» (за словником [8], це означає порушення теми допису або «поза темою»), «*онлайн*» (анг. on-line – наживо), «*Задля гарної картинки і саунду – рекомєндую*» (анг. sound – звук);
- емоційно-забарвлена лексика, особливо, жаргонізми: «*кльове кіно*», «*кіно прикольно*», «*подивилась щойно класне кіно*», «*взагалі бомба! раджу цей фільм*», «*актор такий няшечка*» (у знач. милий) – на позначення позитивного значення, задоволення та здивування (вид емоційно-чуттєвої оцінки за Т. Космедою);
- використання користувачами слів з іронічним підтекстом, сарказмом як оцінка фільму: «*легко, без набридлого унітазного гумору*»; «*жестячкове кіно «Дура» Коростишевського*», «*Дурочка, правда, блондиниста, а правду матку рубає*», «*але моментами банально, нудно...*», «*а тут такий облом*» – на позначення зневажливого ставлення або розчарування;
- у власних історіях (допис «Веселі історії та...») часто використовувалися фразеологічні вирази, чого не спостерігалось в попередніх дописах: «*Виявилось, що вночі закотився під ліжко. Серце йому мало не стало, правда пити після такого не перестав*» (переляк, страх), «*Я дзвоню, а звук просто мертвого на рівні ноги підніме*» (оцінка невдоволеності), «*з горем пополам всадила їх в таксі, вони ще по дорозі пересварилися*» (для підкреслення втомлення), «*Народу напхалось до тролейбуса повно, як оселедці до банки!*» (оцінка роздратованості) – вживання таких конструкцій у мовленні людей слугує для експресивності мови та збільшенні пафосу.

На морфологічному рівні:

- суфікси суб'єктивної оцінки, здрібнілості: «*поки я втягнулась, то кінко вже закінчилось, повтори втомлювали*», «*легка мелодрамка*» (-к-);

- суфікс –ець із невластивим йому значенням: «*не вразив, примітивний фільмець!*». У цьому контексті проявляється певна зневажливість, невдоволення (цьому також сприяє вживання розділового знаку – знаку оклику). Слово виражає тут негативну конотацію, незважаючи на те, що суфікс –ець має семантику пестливості, проте з таким значенням також функціює: «*позитивний фільмець*», «*шкільний гуморець зробив мій день*»;
- часте трапляння префіксів пре- у якісних прикметників для передачі більшої міри якості: «*пречудовий фільм*», «*престарілий сусід-залицяльник*», «*прегучний сигнал*»;
- уживання вигуків: «*вав*» (типу «*вау*»), «*ого*», «*уххх.. вражень – просто море..*», «*Ухх.. сюжет закручений, але сподобалося*» – задля підсилення особистого враження та подиву.

На фонографічному рівні:

Як і в попередньому форумі, емпатичний наголос, який збільшує міру ставлення: «*але...зачеєм*», «*Дууууже раджу!*».

Дослідивши аксіологічні особливості інтернет-форумів «Теревені» та «Дівочі посиденьки», можемо зазначити, що мова активних користувачів є деколи цікавою та неординарною, бо граматичні засоби та використання користувачами слів з оцінним значенням для вираження свого ставлення, хоч і неунормовані, але саме вони створюють уяву про настрій, з яким пише користувач та, можливо, додають певної легкості, доступності у спілкуванні, або навіть колориту. Фонетичний рівень користувачі застосовують переважно для надання привітності, ласкавості або сором'язливості, натомість лексичні засоби, емоційно-зabarвлена лексика, зокрема жаргонізми, русизми, молодіжний сленг, надають пафосу, новий відтінок словам або увиразнюють спілкування. Морфологічний рівень є більшим рушієм особливостей мови, адже саме в ньому криється найбільша кількість засобів вираження аксіологічних категорій, якими користувачі створюють нове значення слів.

Перспективу дослідження вбачаємо в подальшому дослідженні інших граматичних одиниць для створення цілісного уявлення про аксіологічні особливості мови користувачів інтернет-форумів.

Література

1. **Інтернет-форум** «Дівочі посиденьки» допис «Фільми, які я раджу переглянути 2» <http://posydenky.com/threads/filmi-jaki-ja-radzhu-peregljanuti-2.85581/> «Веселі історії та випадки з життя, і не тільки свого :-))» <http://posydenky.lvivport.com/threads/veseli-istoriji-ta-vipadki-z-zhittja-i-ne-tilki-svogo.55658/>
2. **Інтернет-форум** «Теревені», допис «Моє улюблене місце у Львові» https://tereveni.org/topic/6967/page_st_0
3. **Космеда Т.А.** Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки: [монографія]. Львів: Вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 2000. 350 с.
4. **Космеда Т.А., Халіман О.В.** «Грамматика оцінки» як актуальна проблема сучасного мовознавства. *Лінгвістичні студії*. Донецьк: Донец. нац. ун-т, 2011. Вип. 22. С. 17–23
5. **Кримський С.** Практично-духовне освоєння світу. *Філософський енциклопедичний словник* / Шинкарук В.І. (гол. редкол.) та ін.

Київ: Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України: Абрис, 2002. С. 513. 742 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskiy_entsyklopedychnyi_slovnyk.pdf 6. **Падар Ю. А.** Аксиологічність у «щоденнику» Євгена Чикаленка http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5033/Padar_AKSIOLONICHNIST%27.pdf?sequence=1&isAllowed=y 7. **Сигал К.Я.** Аксиология и синтаксис // Вестник ННГУ. 2019. №4. <https://cyberleninka.ru/article/n/aksiologiya-i-sintaksis> 8. **Словари** и энциклопедии на Академике» https://dic.academic.ru/dic.nsf/dic_synonims/350979/%D0%BE%D1%84%D1%84%D1%82%D0%BE%D0%BF 9. **Халіман О.В.** Граматика оцінки: морфологічні категорії української мови : монографія. Харків: Майдан, 2019. 458 с.

Матвєєва Світлана Вікторівна
Харків, ХНПУ імені Г.С. Сковороди
Наук. кер.: д. філол. н., доцент Н.В. Піддубна

БІБЛІЙНІ ЦИТАТИ В ПОЕЗІЇ ІРИНИ ЖИЛЕНКО

Творчість поетеси-шістдесятниці Ірини Жиленко була у фокусі наукової уваги ряду літературознавців (Д. Дроздовський, М. Жулинський, М. Коцюбинська, Е. Соловей, М. Сулима, Л. Тарнашинська та ін.), які присвятили свої розвідки дослідженню її різнопланових тематичних шукань, образних знахідок та художньо-естетичних уподобань.

Однак попри таку увагу поки що на периферії залишається як лінгвістичний аспект дослідження творів І. Жиленко в цілому, так і специфіка використання прецедентних біблійних феноменів в її поезіях зокрема, що й зумовлює **актуальність** обраної теми.

Мета цієї розвідки – з'ясувати основні типи біблійних цитат як мовних форм вияву прецедентних біблійних феноменів у літературній творчості Ірини Жиленко.

При написанні були застосовані описовий метод, методи комунікативно-прагматичного, компонентного й функціонального аналізу.

Матеріалом для дослідження стали поеми «Чайна церемонія. Сім з половиною сторінок із книги життя» (1989), «Тихе віяння» (1992), більш рання «Поема пісень» (1982), збірка поезій «Євангеліє від ластівки», які стали важливою віхою в процесі повернення української поезії ХХ ст. до проникливого глибокого розкриття й осмислення релігійно-біблійних мотивів.

Про своєрідність стосунків з релігією І. Жиленко дослідниця Е. Соловей зауважила, що «йдеться про муки безрелігійної свідомості, яка нині прагне пригадати Бога своїх тому й забутих предків, прикликати його, набути віру... Дарма, що пошук той не раз обертається мимовільним блюзнірством, “Грішною молитвою”, що волення до Бога невідомого, незнаного – достеменно і є глас вопіючого в пустелі. Але дорогу подужає той, хто твердо ступив на неї, хоч як був окрадений добою “войовничого атеїзму”... І єдиний скарб, який несла кинути на тій дорозі – творчість» [3, 2017, с. 371].